

LA BIOÈTICA COM A DIÀLEG INTERDISCIPLINARI

Pròleg

Jordi Barquiner, Francisco Montero i Màrius Morlans (editors)

Encara avui es qüestiona l'estatus epistemològic de la bioètica. Classificada per uns com una ètica aplicada que s'ensenyava a les facultats de dret, filosofia o medicina, per a altres és una disciplina amb personalitat pròpia que es conrea en centres acadèmics específics, els instituts de bioètica. Però el que ningú no li nega és l'especificitat del seu objecte, l'estudi dels problemes morals plantejats pel coneixement científic i les seves aplicacions en l'àmbit de les ciències de la vida, i la metodologia per assolir-lo, el diàleg interdisciplinari, que per ser productiu requereix una sèrie d'actituds i d'aptituds.

En primer lloc, ha d'evitar el cientisme i el moralisme. El cientisme és l'autocomprensíó de la ciència com quelcom absolut, independent de referències exteriors i del qüestionament que li pot venir de l'ètica. El moralisme és la corresponent absolutització de l'ètica que pretén plantejar i resoldre els problemes prescindint de les aportacions del coneixement científic. I d'aquesta es deriva una segona condició, que és la competència professional necessària i un coneixement adequat del que es vol jutjar. La ignorància és un gran obstacle per al diàleg interdisciplinari. L'autocrítica i el respecte pels arguments dels altres quan són coherents amb les seves conviccions són un requisit necessari per dialogar i deliberar a la recerca d'un consens entorn dels problemes morals que planteja la ciència.

En la confecció d'aquesta monografia s'ha pensat en persones de diferents disciplines, com la biologia, la filosofia, el dret i la medicina, per fidelitat a una de les raons de ser de la bioètica, la seva pluridisciplinarietat. Però també s'ha tingut en compte la competència professional i la independència de criteri dels autors. Correspon als lectors valorar l'encert de la proposta, que no és més, però tampoc menys, que l'inici d'un diàleg entorn d'alguns problemes essencials que ens afecten com a professionals compromesos. N'enunciem el contingut a manera d'introducció.

La descripció del context que va propiciar la gènesi de la bioètica, així com els seus instruments, els comitès d'ètica, permet copsar-ne el potencial per vehicular aquesta proposta de diàleg. En la fonamentació ètica resulta rellevant la qüestió sobre si en el cervell existeix un «mòdul de l'ètica». La revisió de les bases neurològiques de l'ètica, des de la filosofia de la ciència, permet respondre amb prudència aquesta qüestió.

En l'àmbit de la supervivència i el medi ambient es proposa el debat dels agents implicats per fer servir l'enorme riquesa que re-

presenta la informació sobre les espècies en les quals basem la nostra agricultura i ramaderia. Aquí l'objectiu essencial hauria de ser com es pot garantir l'accés a aliments suficients i segurs per a les poblacions actuals i les futures. En la preservació del medi ambient, tan necessari és que els estudis ambientals dels ecosistemes s'elaborin amb criteris científics com que les actuacions que es facin tinguin en compte el bé comú, la protecció de la natura, per davant del bé particular, el dret a gaudir o a explotar la natura. La utilització dels bancs de dades personals en la recerca biomèdica planteja la necessitat del debat sobre les qüestions relatives a la confidencialitat i el dret a l'ús d'aquestes dades, així com els drets de les persones derivats de la comercialització dels productes aconseguits a partir dels seus teixits i cèl·lules.

En l'àmbit dels estudis genètics, quina ha de ser l'actuació adequada quan, en cercar les mutacions causatives d'una malaltia, s'obté informació sobre les variants genètiques en altres gens rellevants en la salut, com ara variants que predisposen a patir càncer o la malaltia d'Alzheimer? Què, quan i com s'ha d'informar les persones afectades? En el camp de la teràpia gènica es revisen problemes com els riscos oncogènics dels vectors integratius o el vell debat entorn de la possibilitat d'actuar en la línia germinal, un tema encara tabú.

El clonatge reproductiu genera un debat polaritzat. Un concepte clau és que el resultat del clonatge és una còpia genètica però no una «fotocòpia» idèntica del subjecte, atès que la còpia d'una persona no és, per raons òbvies, la mateixa persona, ja que no es pot clonar ni la voluntat que promou la llibertat d'acció ni la consciència personal construïda amb experiències íntimes i intransferibles. Clou la monografia la reflexió sobre el repte que suposa l'actualització del marc legal de la ciència i l'adequació dels comitès ètics davant els nous coneixements i les seves aplicacions.

L'abordatge d'aquestes qüestions requereix un ampli debat social que necessita la informació que només els experts poden i tenen el deure de proporcionar. Però aquesta informació, tot i ser necessària, no és una condició suficient. Cal, a més, identificar i posar en comú els principis i els valors que garanteixin que les decisions seran justes i orientades a assolir el bé comú. Aquest volum vol ser una modesta contribució a aquest debat ja inajornable.